

ЮРІЙ ВИННИЧУК
РЕКОМЕНДУЄ

САЛАМАНДРА
СТЕФАН ГРАБИНСЬКИЙ

Харків
«ФОЛІО»
2018

ГЛУХА ГІЛКА

(Балада колійова)

Поміж Оршавою і Білечем оновили і вирівняли колю. Вдалося це завдяки тому, що засипали мочарі над Вершою. Внаслідок цього лінія значно скоротилася, бо потяг замість обминати багnistий терен великим, сильно на північ вигнутим луком, йшов зараз по його тятіві, прямуючи до мети просто, як стріла.

Такий скрут виявився дуже вигідним. Рух на колії значно прискорився, а околиця досі малярійна через суцільні багна, незабаром набрала характеру сухої, здорової рівнини, яка враз покрилася буйною зеленню.

Давню окружну гілку, прозвану тепер «глухою», замкнули й ізолювали. До розбору тору і усунення колійових об'єктів дирекція руху збиралася приступити допіру за якийсь час. Не було з чим квапитися, відомо ж: збудити легко, збудувати важче...

Тим часом за рік після офіційного закриття старої лінії стався факт дивний і несподіваний.

Одного дня зголосився у директора колійового департаменту в Оршаві такий собі Шимон Вавера, заслужений колійовий інвалід і кондуктор на пенсії з просьбою, аби йому віддали під опіку вилучену з руху «глуху гілку». Коли ж йому директор пояснив, що це зовсім зайве, бо петлю в найближчий місяць розберуть, і що функція «будника» в тих умовах була б принаймні ілюзорна, якщо не геть смішна, Вавера відповів, що буде пильнував старий тор цілком безкоштовно.

— Бо прошу пана начальника, — тлумачив гаряче, — в нинішніх тяжких часах то і на шини люди злакомляться. А шкода була б велика для колії, пане начальнику, велика шкода. Прошу самому порахувати: стільки доброго кованого заліза! Тори там завдовжки дванадцять кілометрів! Є чим пожитися. А я допильную вірно, як пес, пане начальнику. Не дам втяти ані одного метра! Слово старого кондуктора Вавери! Ані цента за те не хочу, ані зламаною ше-

ляга. Хоч би мені пан директор сам пхав у руки, не візьму нічого. Я так тільки з любові великої до фаху і для гонору хочу бути будником на «глухій гілці».

Директор поступився.

— Га, коли вже так конечно, і то безінтересовно, пильнуйте собі той лінії до часу. А відтак, — додав з усміхом легкої іронії, плескаючи його по плечах, — іменую вас віднині колійовцем «глухої гілки».

Вавера зі сльозами на очах стиснув долоню зверхника і вийшов з бюро щасливий, як ніколи.

Назавтра обійняв «службу». Забрав з собою з Оршави меблі, постіль, трохи книжок, кухонного начиння і, спакувавши те скупе подарство до візка, переселився на нове помешкання, яким мала віднині бути будка колишнього залізничника на вилученій з руху гілці. Був то будинок невеликий, зі слідами цілорічного занедбання, а проте в на дивовижу привабливому оточенні.

Втиснута у саме дно яру і лише два метри над рівнем насипу, будка виглядала здалека під своїм червоним дашком, як чарівна хатка з казки. Ялиновий лісок, що виріс півколом на гребені яру, обіймав її турботливими раменами і беріг від вітрів півночі. У вибиті вікна заглядали золоті голови соняхів, плівся широколистий люпин, у фантазійно вигнутих ринвах виляглися писклята ластівок. Перед хатою в садку, зарослому наглухо хабаззям, віддавалася вітрам на волю самотня тополя...

Вавера, наближаючись до нової садиби, обійняв закоханим поглядом хатину і жваво взявся до порядкування і направи.

А пошкодження були чималі, бо його попередник покинув пост відразу після того, як замкнули гілку, і будка, залишена на ласку долі, дуже потерпала від непогоди і людської хтивості. Проте Вавера не впав на духу і кинувся до роботи.

Повставляв вибиті та викрадені шиби, залатав діру в даху, направив вивалені з завісів двері. По тих найнеобхідніших заходах прийшла черга на реконструкцію майже прогнилої підлоги і зруйнованого паркана. Забрало йому це кілька днів часу, бо мусив усе робити сам, але гумору не втратив, а, навпаки, посвистував весело за роботою. Десь на схилку тижня, як уже робота була завершена, приплівся до нього якийсь блудний пес і поселився у пустій буді коло дровітні за будиночком. Вавера охоче прийняв його, уважаючи з'яву тварини за добру ворожбу на майбутне.

Перший тиждень на новій посаді Вавера присвятив молитві та роздумам. Розлігшись пополудні в узвозі на траві, вліпив очі в майову блакить неба і запав у довгу задуму, з якої будили його допіру голоси вечірніх дзвонів, що напливали з Оршави...

Наступного дня з самого ранку розпочав службу з перегляду довіреної йому гілки.

Петля була досить довга, майже 12 км, і сливе від початку до кінця йшла глибокою, вузькою улоговиною, стіни якої творили проміжок, удвічі ширший за саму колію. Будка залізничника розташувалася менш більш посередині «глухої гілки», в місці, де лук її кривизни вигинався найдужче на північ.

Обхід зайняв Вавері майже п'ять годин, бо права нога з протезом нижче коліна неабияк перешкоджала йому. Задоволений з результатів, повернувся до будки перекусити.

Так виглядало, що гілка не була найгірша.

В одному тільки місці бракувало кілька метрів рейки, але то можна було якось доштукувати. Не святі горшки ліплять, подумав, краючи хліб і запиваючи його якоюсь імітацією борщу.

— Люди вставляють собі зуби, то чому ж би я не потрафив вставити кількаметрового кавалка рейки?

І вставив. Десь під колійовим насипом, під якимсь кам'яним містком вишпортав зіржавілі вже рейки, очистив, пристосував до решти і залатав колію до невпізнання. Так само гладко пішло з направою старої стрілки і з вибитим оком ліхтаря. Незабаром усе функціонувало, як за давніх добрих часів, а вночі, почавши від години сьомої, виблискував ліхтар милим, хоч і слабеньким світлом.

Вавера пишався витвором своїх рук і з замилуванням водив очима по своїй вартівні, по чистенько прибраній колії і по вилискуючих рейках. Не мав жодних зауважень до своєї гілки. Все тут було, як і деінде на діючих лініях — і подвійні тори, і короткий тунель вище будки, а те, що тут стояв будиночок залізничника, безперечно заслуговувало, аби наректи цей пункт станцією. Та, зрештою, тут і справді колись була невеличка станційка, де будник виконував водночас і функції начальника. І ще рік тому затримувалися тут інколи на хвилю товарняки.

Цей факт дуже підняв ув очах Вавери значення його постерунку і вагу пов'язаних з ним завдань. Відтоді почав трактувати свою будку як станцію, і вирішив зробити все, аби утримати її на висоті при-

значення, воскресити з небуття, прокинути від сну. Аби додати ще більшої ваги своїй посаді і повернути їй колишню шану, він вирішив збільшити тори на одне відгалуження рейок, яке безсумнівно колись тут мусило бути.

Оскільки це завдання було вже понад його сили і технічні здібності, то вдався по допомогу до залізничного коваля зі станції в Билічу, такого собі Люшні, і переконав його пачкою доброго тютюну повернути станції колишній вигляд. Коваль відновив відгалуження згідно вказівок залізничника і відтоді став його найщирішим приятелем.

У вечірні години, вільні від роботи, приходив Люшня провідати будника, і, сівши разом на порозі станції, балакали вони собі, цмуплячи файки. Під час тої товариської балачки під сюркіт коників і кумкання болотних жаб дійшла черга і на взаємні звірвання.

Поволі з'ясувалося, що Шимон Вавера не завше був «сам, як той палець», а мав колись молоду і гарну дружину і двійко діток з голівками ясними, як льон. Гей, минуло щастя, минуло безповоротно! Жінку забрав розпаношений багач, а діток — смерть. Звідтоді ніхто його не очікував у порожній холодній домівці, коли повертався з дороги... Потім потрапив у колійову катастрофу, втратив ногу і службу, мусив піти на пенсію. А мав ще охоту до праці, ох, яку мав охоту!.. Але що ж — виходу не було. Те кляте каліцтво!

А завше його щось тягнуло до колії, не міг ніяк з нею розлучитися. Кілька років, відколи пішов на пенсію, працював підпомагачем на придвірцевому складі, та потім, як нога почала відмовляти, перейшов до котельні помічником слюсаря. Але зате на залізниці, побіля коханих вагонів, машин і гілки.

Така ото кондукторська доля! Їде собі чоловік у безвість, їде ген, далеко перед себе, кілометрами їде... Світ йому крутиться, вдалину стелиться, миготять міста, поля, гостинці... Кондуктор, панове, кондуктор — вічний блукалець!..

Так ото минали літа, плинув час безповоротними хвилями... І ото зараз він став будником, ба більше — керівником станції. Люди, либонь, сміються з нього, що пильнує тієї «глухої гілки» і «перед вітром боронить». Нехай сміються здорові. Він своє також добре знає. А розкратити колію не дозволить і порядку допильнує. І ото знову служить колії, вернувшись до неї, мов блудний син до родинного дому. Дах над головою має, станцію і дільницю має, залізничне добро доглядає — чого ще треба?..

Слухав Люшня тих звірянь з усміхом на вустах, з часу до часу притакуючи головою. А коли приятель на хвилину замовк і задивився у задумі на перспективу колії, витяг люльку з зубів і запитав:

— То ти, Вавера, пристав тут на будника так ніби тойво, як би то вповісти, ніби з такої туги великої до колії, ге?

Вавера відірвав очі від рейок:

— А ніби так, коханий ковалю, а ніби так.

— Але знаєш, Шимку, мені ся здає, жи ти себе самого туманиш. Ти ту властиво непотрібен. Бо ж то глуха гілка і потяги сюди вже рік як не ходять. Нема чого пильнувати. Тільки й того, що трохи заліза на рейках? Але на дідька воно кому потрібне? А зрештою, якби й украли? То не така велика й шкода для колії. То тільки забавка.

Вавері мовби хто ножа затопив у серце. Насупився, стис губи і зірвався з місця:

— Коли так, то геть звідси, до лиха! Чуєш?! Геть звідси, кажу, поки добрий! Коли ти такий мудрий, як інші, то йди собі поміж них і смійся з мене разом з ними. Але добре мені так, старому дурневі! Нащо було відкривати серце першому-ліпшому? Ото маєш нагороду! Наплювала тобі худоба до писка, сплюгавила тобі душу. Геть звідси, кажу, бо запам'ятаєш мене!

Люшня знітився, почервонів, стропів неабияк. Голосом уривчастим, повним скрухи і жалю, почав виправдовуватися і вибачатися.

— Ну, ну, старий, не гнівайся так сильно. Я, бачиш, хотів щось інше сказати. Тільки не знав як. Що з мене взяти — я простий собі чоловік, коваль. А ти — то щось інше: кондуктор, багацько світа видів, книжки читаєш. Тільки, видиш, не міг-єм собі якось то витлумачити, пощо ти зашився тут на старі літа. Але тепер то бачу, ніби так в серці чую для чого.

Вавера зиркнув на нього скоса трохи з недовірою, але вже приязніше:

— Ну, що ж, то інша справа. Коли сам признаєш, що дурень, цього разу тобі вибачу. Бо, послухай, Люшня, — додав, знижуючи таємничо голос, — є ще одна причина, яка мене тут тримає на прив'язі. А що вона є — я це відчуваю найкраще тут, глибоко в грудях — тільки її назвати ще не знаю як, тільки вловити її ще не вмю кліщами слів. Але вона є, та дивна причина... є, є, напевно...

Люшня дивився на приятеля виряченими з подиву очима: